

4.3. Українсько-китайські відносини на сучасному етапі

Двосторонні відносини, які виникли між Україною і Китаєм, мають свою історію. Початок цих відносин припадає на 1949 р., коли була утворена Китайська Народна Республіка. Після цього ці відносини пройшли кілька етапів свого розвитку. Так, в період 1949–1965 рр. наші країни обмінювалися делегаціями, до яких входили відомі діячі культури та науки, письменники, артисти. Влаштувалися різноманітні виставки, що знайомили з життям кожного народу, видавалися кращі твори письменників, вчених, діячів мистецтв, відзначалися ювілеї видатних історичних і культурних подій і діячів тощо. У цей період вийшли також перекладені на китайську мову твори Т. Шевченка, Л. Українки, І. Франка, О. Гончара, М. Стельмаха, Б. Олійника. Безпосередні зв'язки встановили між собою вищі навчальні заклади та наукові установи Китаю і України. Широко практикувалося запрошення науковців і освітян на конференції, для читання лекцій, проведення спільних наукових досліджень. Відбувався обмін студентами, аспірантами, стажерами [5, с. 67]. Співробітництво зазвичай здійснювалося в галузях науки, техніки, освіти і переважно шляхом обміну інформацією, технічною документацією, досвідом, спеціалістами.

Однак, на той час Україна перебувала у складі СРСР і не була повноцінним суб'єктом міжнародних відносин та міжнародного права. В умовах тогочасного радянського тоталітарного режиму вона була позбавлена будь-якого права на проведення самостійної зовнішньої політики. Як згадував цей період Г. Удовенко, вся тогочасна українська дипломатія була «зажата в лещатах радянської системи» [6, с. 30].

Новий етап у розвитку українсько-китайських двосторонніх відносин розпочався після отримання незалежності України в 1991 р. Китайська Народна Республіка стала однією з перших країн, яка визнала нову українську державу. Це відбулося 27 грудня 1991 р., а вже у січні 1992 року між обома країнами були встановлені дипломатичні відносини. Із самого моменту свого виникнення і Україна, і КНР демонстрували високий рівень двосторонніх контактів та прагнення до поглиблення співробітництва в усіх галузях. Із перших кроків це співробітництво характеризувалось активним політичним діалогом на найвищому рівні.

У жовтні 1992 р. відбувся державний візит першого Президента України Л. Кравчука до КНР, що започаткував низку візитів найвищих керівників обох країн і заклав підвалини двосторонньої договірно-правової бази. А вже у березні 1992 р. розпочало свою роботу посольство КНР в Україні, а в 1993 році — українське посольство у Пекіні [5, с. 156]. У вересні 1994 р. відбувся перший офіційний візит в Україну Голови КНР Цзян Цземіня.

Характеризуючи цей період у розвитку українсько-китайських зовнішньополітичних взаємин, слід зазначити, що вони стрімко розвивалися, і пов'язано це було з високим рівнем політичного діалогу, створенням необхідної правової бази та практичним здійсненням досягнутих домовленостей у різних сферах співпраці (торгово-економічній, військово-технічній, науково-освітній, культурній тощо). Особливий вплив на активізацію цих відносин мав особистий контакт, який був встановлений Президентом України Леонідом Кучмою з тодішнім головою КНР Цзян Цземінем, в ході обміну державними візитами у 1994–1995 роках, і який мав своїм наслідком проголошення відносин стратегічного партнерства між нашими країнами.

Як результат цієї активізації у січні 1995 року було завершено розробку «Державної програми розвитку відносин України з КНР».

У цьому документі були викладені принципові засади та пріоритети Української держави на китайському напрямі. У серпні 1996 р. українською частиною Міжурядової українсько-китайської комісії з питань торгово-економічного співробітництва ухвалено «Концепцію розвитку економічних відносин України з КНР». Однак реалізація означених широких намірів і планів ще далека як від потреб, так і можливостей обох країн [9, с. 10].

Відтак у червні 1995 р. Україну відвідав тодішній прем'єр Держради КНР Лі Пен, а у березні 1996 р. — Голова Постійного комітету Все-китайських зборів народних представників Цяо Ши. У грудні 1997 р. відбувся візит до Китаю Прем'єр-міністра України В. Пустовойтенка. Започаткована традиція підтримувалася і надалі. Про це свідчить візит заступника Прем'єра Держради КНР У І в Україну в березні 1999 р., заступника Голови Народної політичної консультативної ради Китаю Чень Цзюньшена в Україну в липні 1999 р., заступника Голови Верховної Ради України С. Гавриша до КНР у квітні 2000 р., Голови КНР Цзян Цземіня у липні 2001 р. [13, с. 35–46].

Знаковим можна вважати і візит Голови Постійного комітету Все-китайських зборів народних представників Лі Пена, що відбувся в червні 2000 року. Справа в тім, що Лі Пен відноситься до нової генерації китайських політиків. Він закінчив Московський енергетичний інститут, неодноразово відвідував Україну, чудово спілкується російською мовою, добре обізнаний із нашими реаліями. Переговори на найвищому рівні, а Лі Пена приймали Президент Л. Кучма, Голова Верховної Ради І. Плющ, Прем'єр-міністр В. Ющенко, підтвердили, що між двома країнами не існує політичних суперечностей, а їхні підходи до основних міжнародних проблем близькі або збігаються. На той час між Україною і КНР було укладено більш ніж 50 міждержавних, міжурядових та міжвідомчих документів, які по сьогодні створюють необхідну правову базу для взаємовигідного співробітництва [7, с. 367].

У період перебування на посаді Президента України В. Ющенка (2005–2010 рр.) зовнішня політика України більше орієнтувалася на країни ЄС та США, аніж на Китай та інші країни Азії. Проголошений Україною євроатлантичний курс вплинув на відносини з Китаєм. Протягом періоду 2005–2007 рр. Уряд України більше уваги надавав

розвитку співробітництва з ЄС та США. Однак, КНР у 2005 р. підтримала Україну на шляху до ринкових перетворень. Протокол між Україною та КНР про доступ на ринки товарів та послуг у рамках вступу України до СОТ був підписаний 16 грудня 2005 р. у Гонконзі. Зі свого боку Україна визнала китайську економіку «ринковою».

Починаючи з 2007 р., відносини між країнами набувають нового розвитку. Початком цього відновлення послужив візит Голови Верховної Ради України О. Мороза до Китаю 27–31 березня 2007 р. Проте подальший розпуск Верховної Ради України не дозволив достатньою мірою закріпити відносини між КНР та Україною на рівні законодавчих органів влади. Окрім того, для китайської сторони, яка завжди виступала за політичну стабільність і прогнозованість, це стало черговим свідченням того, що Україна перебуває в зоні підвищеної політичної турбулентності, яка заважає вибудовувати сталі відносини на рівні вищого політичного керівництва. Втім, незважаючи на це, Китай і за цих умов виявляв зацікавленість у розширенні співпраці з Україною, продовжуючи двосторонні контакти, головним чином, на рівні парламентів та консультативних органів.

Характеризуючи зовнішню політику України перших двох десятиліть її незалежності, слід зазначити, що сторони прагнули до налагодження взаємовигідних відносин. Однак політична ситуація, в якій знаходилась Україна в той час, впливала на ці відносини. Так, починаючи з моменту проголошення незалежності України, українська дипломатія вимушена була діяти в полі жорсткого протистояння між Росією та країнами Заходу. На тогочасну зовнішню політику України постійно то здійснювався тиск із боку Росії, то була реакція невдоволення Заходу. Така ситуація серйозно заважала розвитку дійсно багатовекторної зовнішньої політики України, що також впливало на відносини двох країн.

Ситуація почала змінюватись лише в 2010 р., коли з ініціативи китайської сторони тодішній Президент України В. Янукович у вересні місяці відвідав КНР. Під час візиту йшлося про підвищення рівня міждержавних відносин. Наслідком цього стало рішення про те, що «сторони докладуть спільних зусиль до наповнення двосторонніх відносин стратегічним змістом, а також започаткування і розвитку відносин стратегічного партнерства» [17]. Китай підтвердив свої зо-

бов'язання, надані Україні після відмови останньої від ядерної зброї у 1994 р., а також визнав можливим продовжити консультації «щодо подальшого посилення гарантій без'ядерної безпеки». Сторони ухвалили рішення про створення Комісії зі співробітництва між Китайською Народною Республікою та Україною зі співголовами на рівні віце-прем'єр-міністрів двох країн, а також в її рамках — підкомісій із питань співробітництва у сфері економіки та торгівлі [14].

Від цього часу розпочався новий етап у політичному діалозі України та КНР. Так, зокрема Україна підтримала ініціативи Китаю з реформування ООН, побудови багатополярного світу та демократизації міжнародних відносин із метою створення більш гармонійного світу, у якому пануватимуть довготривалий мир та спільне процвітання.

Через рік, а саме в 2011 р. відбувся офіційний візит голови КНР до України, в ході якого було підписано Декларацію про встановлення та розвиток відносин стратегічного партнерства, а також низку економічних угод на загальну суму 3,5 млрд дол. США [8].

2012 рік був роком 20-річчя встановлення дипломатичних відносин між Китаєм та Україною, коли підводилися підсумки розвитку двосторонніх стосунків між Україною та Китаєм. Поряд із позитивними тенденціями також були виявлені і деякі проблемні питання. Виявилось, що не всі попередні домовленості лідерів країн виконуються. Зокрема сумнозвісний «Повітряний експрес» так і не було розпочато. У 2012–2013 р.р. була підписана велика кількість українсько-китайських угод і документів щодо конкретних галузей та сфер співробітництва, які раніше були поза увагою [16].

Однак така активність не привела до підвищення ефективності роботи українського уряду у покращенні відносин із Китаєм. Значна кількість угод не виконується і залишається тільки деклараціями про наміри. У 2012–2013 роках у рамках китайсько-українських відносин стратегічної взаємодії і партнерської співпраці продовжувала зберігатися тенденція розвитку і пошуку нових можливостей. Візит Президента України В. Януковича до Китаю у грудні 2013 р. відбувся на тлі нової глибокої внутрішньополітичної кризи в Україні, причиною якої стало непідписання Україною угоди про Асоціацію з ЄС у ході Вільнюського саміту 28 листопада 2013 р. через тиск із боку Росії. Результатом цього

візиту стало підписання Договору про дружбу і співробітництво між Україною і КНР (базовий політичний документ, про який сторони вели мову майже 15 років; термін дії — 10 років), Спільної декларації України і Китайської Народної Республіки про подальше поглиблення відносин стратегічного партнерства та Програми розвитку відносин стратегічного партнерства між Україною та КНР на 2014–2018 рр. [10]. Важливе значення цих документів полягає, серед іншого, у: підписанні вперше в історії двосторонніх відносин юридично зобов'язуючого документа Договору, який визначає ключові принципи і закріплює засади подальшого розвитку українсько-китайського стратегічного партнерства; визначенні (вперше в історії двосторонніх відносин) сторонами конкретних напрямків і галузей здійснення практичної співпраці та реалізації спільних проектів на період до 2018 року.

Таким чином, візит завершив важливий етап в українсько-китайських відносинах, який характеризувався подоланням наслідків стагнації 2005–2010 років та досягнення «поглибленого стратегічного партнерства».

Із початком Революції Гідності Китай зайняв очікувальну позицію щодо України. Китайський уряд намагався зрозуміти суть подій, що відбулись в Україні під час Революції Гідності. Однак після дозволу 1 березня 2014 р. Держдумою РФ використовувати власні війська проти України вже 2 березня Китай зайняв чітку позицію щодо підтримки незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України та закликав сторони використати діалог та перемовини на основі міжнародного права і норм міжнародних відносин для забезпечення миру та стабільності в регіоні. Водночас китайський представник висловив думку про те, що існують певні причини подій в Україні. Такий підхід дав можливість дуже широко і по-різному трактувати офіційну позицію Китаю [15, с. 45–46].

Трохи пізніше представник МЗС КНР Цінь Ган уточнив позицію його країни: «Китай завжди виступає за повагу суверенітету і територіальної цілісності будь-якої держави, Китай завжди дотримується цього основного зовнішньополітичного курсу. Китайська сторона вважає, що українська криза має складні історичні передумови й зумовлена сучасними реаліями. Все це необхідно аналізувати і враховувати при врегулюванні кризи» [4].

На відміну від Москви, яка закликала В. Януковича до більш активних і жорстких дій щодо припинення протестів, Китай рішуче засудив акти насилля.

На сьогоднішній день двосторонні відносини між Україною та КНР носять характер стратегічного партнерства, відбивають багаторічні традиції дружби і співробітництва між двома країнами. Китай незмінно підтримував суверенітет і територіальну цілісність України, своєю чергою, Україна неухильно залишається відданою політиці «одного Китаю». З урахуванням триваючих змін і реформ в Україні останніх років наразі обома сторонами здійснюється робота, спрямована на започаткування нового етапу розвитку двосторонніх відносин шляхом піднесення їх на новий рівень.

4 червня 2014 р. Голова КНР надіслав привітальну телеграму новообраному Президенту України П. Порошенку, вказавши, що «китайська сторона надає великого значення розвитку відносин з Україною». Сьогодні українська і китайська сторони висловлюються на користь подальшої активізації двосторонніх відносин, докладання зусиль до їх наповнення стратегічним змістом, інтенсифікації політичного діалогу, у тому числі на рівні керівництва законодавчих та виконавчих органів державної влади України і КНР, а також зміцнення стратегічної взаємодовіри. Китай як новий глобальний гравець зайняв чітку позицію щодо російської агресії проти України: підтримка суверенітету та територіальної цілісності в кордонах 1991 року. Проте, на відміну від США та країн Заходу, Китай вважає, що введення санкцій щодо Росії є недовірливими. Одним із перших Китай у середині березня 2014 р. запропонував мирне врегулювання «кримського питання» у форматі міжнародного координаційного механізму, до якого б увійшли всі зацікавлені сторони. Однак пропозиція Китаю не була підтримана в Києві та його західними партнерами, а також і Росією. Натомість, у серпні–вересні 2014 р., коли ситуація на фронті для України стала критичною і перемовини почалися, Китай не був залучений до жодного з форматів перемовин [2].

Незважаючи на всі ці складнощі, протягом 2014–2015 рр. Україна та Китай виконали внутрішні процедури щодо ратифікації Договору про дружбу та співробітництво, відновили діалог на високому

політичному рівні, а також значно активізували двосторонню зовнішньополітичну співпрацю на найвищому рівні. Зокрема у січні 2015 р. відбулася зустріч Президента України П. Порошенка з Прем'єром Державної ради КНР Лі Кецяном у рамках засідання Всесвітнього економічного форуму (м. Давос). У жовтні 2014 р. Міністр закордонних справ України П. Клімкін провів зустріч із Міністром закордонних справ КНР Ван І на полях саміту АСЕМ (АСЕМ, АSEM — Asia-Europe Meeting) у Мілані.

Значно активізувалася також і міжпарламентська співпраця між Верховною Радою України та Всекитайськими зборами народних представників. У нинішньому складі Верховної Ради України функціонує група з міжпарламентських зв'язків із КНР на чолі з депутатом А. Павелком. У ВЗНП КНР працює група дружби з Україною на чолі з Головою Комітету у закордонних справах Фу Ін. У рамках міжпарламентських та міжпартійних контактів упродовж 2015–2017 рр. здійснено низку візитів до КНР груп народних депутатів та громадських діячів України. У грудні 2015 р. відбувся ознайомчий візит до України делегації Міжнародного відділу ЦК КПК. У січні та грудні 2015 р. у Пекіні відбулися політичні консультації на рівні керівництва МЗС двох країн з актуальних питань двосторонніх відносин та з тематики ООН. 1 квітня 2016 р. під час Вашингтонського саміту з питань ядерної безпеки відбулася коротка зустріч між Президентом України П. Порошенком та Головою КНР Сі Цзіньпіном, у ході якої обговорено питання активізації співробітництва між Україною і КНР, а також проведення наступного засідання Міжурядової українсько-китайської комісії зі співробітництва. 27–28 квітня 2016 р. Міністр закордонних справ України П. А. Клімкін перебував із робочим візитом у Китаї, де провів переговори з Міністром закордонних справ КНР Ван І, мав зустрічі з китайськими високопосадовцями, а також взяв участь у роботі П'ятої зустрічі міністрів закордонних справ держав-членів та спостерігачів Народи зі взаємодії та заходів довіри в Азії. На двосторонніх заходах обговорено широке коло питань українсько-китайської взаємодії [12].

17 січня 2017 р. в рамках засідання Всесвітнього економічного форуму в Давосі Президент України П. Порошенко провів зустріч із Головою КНР Сі Цзіньпіном, у ході якої глави двох держав висловили

зацікавленість в активізації політичного діалогу на найвищому рівні та поглибленні економічної співпраці між Україною і КНР. Крім того, досягнуто домовленості щодо проведення у 2017 р. наступного засідання Міжурядової українсько-китайської комісії зі співробітництва та участі делегації України у міжнародному форумі ініціативи «Один пояс, один шлях» (Пекін, травень 2017 р.). Сі Цзіньпін також підтвердив підтримку Китаєм територіальної цілісності й суверенітету України [4].

18 вересня 2017 р. на полях 72-ї сесії Генасамблеї ООН у Нью-Йорку відбулася зустріч глав МЗС України П. А. Клімкіна та КНР Ван І. Центральними темами обговорення були двостороння співпраця країн у міжнародних організаціях. А 5 грудня 2017 р. в Києві, в рамках Третього засідання Комісії зі співробітництва між урядами двох країн, відбулися окремі зустрічі Президента України П. О. Порошенка та Прем'єр-міністра України В. Б. Гройсмана з главою китайської делегації, заступником глави Уряду КНР Ма Каєм. Проведені зустрічі дозволили сторонам обмінятися думками з найактуальніших питань двосторонніх відносин, констатували досягнення і проблеми у взаєминах. За підсумками засідання комісії сторони підписали Дорожню карту (план дій) щодо реалізації ініціативи «Економічний пояс Великого Шовкового шляху» і «Морського Шовкового шляху ХХІ-го століття». Великий Шовковий шлях і Морський Шовковий шлях покликані створити транзитні маршрути та посилити економічне співробітництво між Європою і Азією. Підписавши план дій щодо реалізації зазначених ініціатив, Україна отримала можливості щодо участі в реалізації глобальних інфраструктурних проєктів, які Китай сьогодні реалізує в рамках зазначених ініціатив.

У даному контексті слід зазначити, що на сьогоднішній день Китай скорегував свої відносини з великими державами й поліпшив відносини із сусідніми країнами шляхом встановлення з ними «стратегічного партнерства». Дипломатичні відносини Китаю з іншими країнами можуть бути розділені на кілька рівнів: звичайні дипломатичні відносини, відносини добросусідства й дружби, відносини партнерства й співпраці. Відносини партнерства в Китаї поділяють на спільне партнерство, конструктивне партнерство, всебічне співробітництво й

партнерство, стратегічне партнерство, стратегічна взаємодія та партнерство й всебічне стратегічне співробітництво й партнерство. Китай встановив партнерські відносини з найбільш великими державами, БРІКС, G20 і сусідніми країнами на різних рівнях, але на загальному принципі партнерства: не протистояти один одному, а шукати спільне, відкласти вбік розбіжності й не завдавати шкоди третім країнам [11, с. 128]. Головними складовими «стратегічного партнерства», на думку Китаю, є:

— неконфронтація: не вступати в конфлікт, проводити міжнародну координацію, пропагувати взаєморівність відносин на основі п'яти принципів мирного співіснування;

— неприєднання та не дія проти якоїсь третьої країни: це такий новий тип міжнародних відносин, коли нема прагнення завдати шкоди інтересам третьої країни;

— низький рівень політичного співробітництва: на відміну від класичних зразків, стратегічне партнерство між Китаєм та іншими країнами (великими чи малими) характеризується низьким рівнем політичної співпраці й має символічне, а не фактичне значення.

Сучасні відносини України та Китаю значною мірою зумовлені зростаючими політичними та економічними інтересами КНР щодо країн ЄС та нової Східної Європи (Білорусь, Україна, Молдова, Латвія, Литва, Естонія). Політично Китай хотів би бути важливим гравцем у пострадянських країнах Європи, що, насамперед, є сферою інтересів ЄС та Росії. Китай послідовно зміцнює відносини зі Східною Європою шляхом активізації політичного діалогу та поглиблення економічних відносин.

Втім, це не означає, що Китай не бажає розвивати політичні відносини та спільно вирішувати питання безпеки з іншими країнами. Оскільки співробітництво в цих сферах є дуже важливим, Китай намагається сприяти розвитку всебічних відносин, заснованих на економічному та військовому співробітництві.

Так, під час останньої світової кризи, коли країнам нової Східної Європи була вкрай необхідна економічна підтримка, Китай вміло скористався цією ситуацією стосовно політичного співробітництва в оборонній сфері. Оскільки Росія скептично ставиться до можливості

надання Китаю військових технологій через високу ймовірність копіювання, то їх отримання з України дає КНР дві переваги: по-перше, Китай буде отримувати технології, а по-друге, буде зміцнювати свої позиції у країні, яку Росія вважає своєю сферою впливу [3].

Крім того, КНР планує реалізацію своєї глобальної стратегії збільшення експорту та інвестицій у потенційні ринки, розміщені між Росією та ЄС. У цій стратегії Україна може стати важливим регіоном для просування китайських продуктів і брендів, отримання доступу до нових ринків і придбання стратегічних активів. Допомога Китаю також є **політично вмотивованою**. Китайські кредити та інвестиції Україні можуть створити Китаю кращі позиції в переговорах із Росією та ЄС. Водночас Китай зберігатиме баланс відносин у геополітичному трикутнику США — Росія — Китай і у світі в цілому. А Україні важливо показати Китаю власну зовнішньополітичну концепцію, яка не повинна повністю залежати від США та ЄС, в іншому випадку це буде сприйматися Китаєм як «втрата обличчя» [5, с. 176–178].

На сьогоднішній день відносини між Україною і Китаєм носять асиметричний характер, тому ініціатива про фактичне перезавантаження відносин між країнами повинна виходити від України, в якій відбулися революція і повна зміна влади. Україна повинна підтвердити або пояснити свою позицію з питань співпраці з Китаєм [1, с. 34].

За останні два роки суттєво змінилося сприйняття України в китайських політичних колах та суспільстві. Сьогоднішня Україна для китайців — це європейська країна, яка перестала бути частиною пострадянського простору, країною-сателітом Росії або навіть частиною Росії, а українці, нарешті, сприймаються як окремий народ. Проте китайці не відмовляються від думки, що російські інтереси на пострадянському просторі існують. Дієвою платформою для виведення міждержавних відносин на якісно новий рівень і здійснення масштабної співпраці має стати імплементація Договору про дружбу і співробітництво між Україною і КНР та реалізація Програми розвитку відносин стратегічного партнерства між Україною і КНР на 2014–2018 роки [3].

Необхідно зазначити, що всі політичні сили в Україні (за винятком радикальних правих) виступають за розвиток відносин стратегічного партнерства з Китаєм. Втім, у сучасних умовах українсько-китайське

співробітництво вимагає нового мислення, нових підходів та водночас здорового консерватизму. З одного боку, Китай залишається для України чи не єдиним «безпроблемним» зовнішнім джерелом модернізації та можливостей економічного зростання, адже не викликає жодних застережень із боку Європи, США або Росії. Виважена позиція КНР щодо російської агресії проти України та анексії Криму, підтримка суверенітету та територіальної цілісності нашої держави є важливим чинником міжнародної солідарності щодо України в сучасних непротих геополітичних умовах.

В умовах, коли Україна фактично зіткнулася зі збройною агресією з боку Російської Федерації та має витратити значні фінансові ресурси на захист власної територіальної цілісності, а також має забезпечити імплементацію Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, особливого значення набуває усвідомлення сучасною політичною елітою важливості збереження послідовного та поступального характеру відносин із КНР як з одним із ключових глобальних політичних, фінансових та економічних центрів. Вітаючи принципову позицію КНР щодо поваги до обраного українським народом шляху розвитку, законодавчо закріплених засад внутрішньої та зовнішньої політики України, її суверенітету і територіальної цілісності, українська сторона закликає Китай всіляко сприяти врегулюванню конфлікту довкола нашої держави та притримуватися і в подальшому об'єктивної, справедливої і відповідальної позиції щодо України.

Саме відносини стратегічного партнерства мають стати підґрунтям для такого підходу з боку КНР до подальшого розвитку українсько-китайських взаємин. Настав час розпочати імплементацію Договору про дружбу і співробітництво між Україною і КНР та реалізацію Програми розвитку відносин стратегічного партнерства між Україною і КНР на 2014–2018 роки. Для цього необхідно виробити в рамках Міжурядової комісії зі співробітництва механізм дієвого контролю за реалізацією започаткованих спільних проєктів.

Сьогодні Україна конче потребує інвестиційної підтримки всіх галузей економіки, забезпечення пріоритетного фінансування великих інфраструктурних об'єктів, що створюють нові робочі місця та сприяють поживленню економіки. Тому так важливо опрацювати ал-

горитм взаємодії і пошуку нових форм українсько-китайської співпраці в інвестиційній сфері, розглянути питання створення спільного інвестиційного фонду на паритетних засадах [2].

На жаль, Україна, маючи відповідну договірно-правову базу та високий рівень стратегічного партнерства з КНР, нині не використовує можливості співпраці з найбільшим світовим експортером, другою економікою світу, країною, що має найбільші у світі золотовалютні резерви й практично необмежені інвестиційні можливості [6, с. 28].

У геополітичному плані Китай є свідомим прихильником української євроінтеграції та завжди визначав Україну як «важливу державу в Європі». Керівництво КНР вітало підписання Україною Угоди про асоціацію з ЄС та розглядає залучення України до розбудови «Економічного поясу Великого Шовкового шляху», що є особистою ініціативою Голови КНР Сі Цзіньпіна. У разі успішної реалізації амбітного китайського плану (який, між іншим, оминає Росію і передбачає прямий вихід Китаю до Європи через Центральну Азію і Кавказ) Україна матиме принципово нове геополітичне місце «першої європейської країни на Шовковому шляху».

Слід зазначити, що в Європі досить прихильно ставляться до китайських планів та, з огляду на нині обмежені фінансові можливості Європейського Союзу, не заперечують проти можливої китайської економічної активності щодо України. Більше того, ЄС прямо зацікавлений у тому, щоби здійснити модернізацію України на китайські кошти.

Таким чином, Україна має унікальну можливість стати осередком розбудови «Економічного поясу Великого Шовкового шляху» у Чорноморсько-Балтійському регіоні із залученням країн Балтії, Вишеградської четвірки, Румунії, Болгарії, Білорусі, Грузії.

Досить перспективною є також участь України у зініційованому КНР ще в 2011 р. форматі співробітництва країн Центральної і Східної Європи і Китаю (надалі формат «16+1»). На думку китайських аналітиків, формат «16+1» є найперспективнішим для реалізації проекту «Один пояс, один шлях» та для здійснення великих інфраструктурних проєктів у Європі [13, с. 134–139]. Китайською стороною запропоновано європейським партнерам перейти до більш конкретного співробітництва та створити з цією метою спеціальну платформу взаємодії. Пропонуєть-

ся укладати угоди на місцевому рівні, розширювати співробітництво на рівні середнього та малого бізнесу. Питання координування зосереджуватимуться на торгівлі та інвестиціях, але не на політиці. Проте посилення взаєморозуміння залишається чи не найважливішою метою. Через це особлива увага приділятиметься тому, аби формат «16+1» не конфліктував із взаєминами Китаю з ЄС загалом та провідними країнами Європи зокрема. Пекін підкреслює, що співробітництво у форматі «16+1» доповнює та підсилює стратегічне партнерство Китаю та ЄС, що закріплене у плані дій «Китай — ЄС 2020». Україна має багато спільного з країнами Центральної та Східної Європи, а після підписання Угоди про асоціацію з ЄС має всі підстави посилити свою взаємодію з цими країнами, використовуючи різні формати («Вишеградська четвірка + 1», трикутник «Україна — Польща — Литва», Організація Чорноморського економічного співробітництва та інші). Проте саме приєднання України до формату «16+1» та перетворення його на формат «17+1» має суттєві переваги як із точки зору активізації взаємодії з Китаєм, так і щодо реалізації європейського вектора свого розвитку.

Окрім того, у такому форматі Китаю буде зручніше посилювати співробітництво з Україною без зайвої уваги до нього з боку Росії.

Таким чином, на сьогодні прагнення і практичні кроки України встановити якомога більш тісні економічні стосунки з Європою ні в якому разі не є перешкодою для співпраці з Китаєм. Після підписання і ратифікації Угоди про Асоціацію з ЄС Україна перетворюється на певні «ворота» до Європи. Це важливо для українсько-китайських відносин, особливо у контексті реалізації ідеї відродження Великого Шовкового шляху, запропонованої Головою КНР Сі Цзіньпіном.

Зараз Україна та Китай мають всі можливості реалізувати значний потенціал двостороннього співробітництва. Народи наших країн сподіваються на активну та дієву позицію всіх владних структур щодо вирішення нагальних завдань українсько-китайської взаємодії. **Досвід КНР — це єдиний приклад переходу соціалістичної економіки на рейки ринкового розвитку без падіння життєвого рівня населення та серйозних соціальних катаклізмів у масштабах держави.**

Нинішнє російсько-українське збройне протистояння поставило Китай перед вирішенням складного зовнішньополітичного завдання:

як реагувати на агресивну поведінку Росії? Очевидно, що для Китаю найбільш важливими є відносини зі Сполученими Штатами, якими Китай не буде ризикувати заради Росії. Але при цьому Китай не буде підтримувати і будь-які політичні чи економічні санкції проти Росії, щоб не псувати з нею відносини. У сфері українсько-китайського економічного співробітництва, у науковій галузі, а також у торговельно-економічній діяльності Україна наразі є донором ресурсів та продуктів четвертого технологічного укладу до Піднебесної. Китай є одним із найбільших торгових партнерів України.

Слідуючи своїй прагматичній політиці на міжнародній арені, Китай співпрацює з Україною, купуючи тут те, що йому зараз потрібно, допоки це не заважає його відносинам з іншими великими геополітичними гравцями. Співпраця Китаю з Україною для китайського уряду є важливою. Найбільше, в чому КНР зацікавлена у співробітництві з нашою державою, то це військова сфера та галузь сільського господарства.

Україна знайшла в Китаї надійний ринок збуту продукції сільсько-господарства, зокрема пшениці, ячменю, насіння та олії. Протягом останніх років Китай виявляє підвищену увагу не тільки до сільсько-господарської продукції України, а також і до українських продовольчих товарів. Обмеженість земельних ресурсів Китаю не дозволяє повною мірою задовольняти потреби населення Китаю у харчових продуктах, тому Китай активно шукає можливості щодо імпорту якісних продовольчих товарів. Залучення українських ділових кіл до цього процесу надасть можливість українським бізнесменам вийти на найбільший споживчий ринок світу.

У сьогоднішніх реаліях співпраця з Китаєм має бути пріоритетом для України, адже це величезний ринок збуту високотехнологічних товарів, якісної продукції АПК, творів мистецтва. Наукове співробітництво між країнами є, але воно також дуже мале в порівнянні зі співробітництвом із РФ чи країнами Заходу, якщо Україна зможе розвивати фундаментальну та прикладну науку, особливо п'ятого та шостого технологічного укладів, це відкриє нові горизонти співпраці. За рішенням уряду України 2019 р. було проголошено роком Китаю в Україні. Це є свідченням визнання урядом України важливості відносин стратегічного партнерства між Україною та Китаєм.

Для цього пропонуємо державним структурам України:

Пропозиція 1. Протягом 2018 р. розробити та затвердити Програму розвитку відносин стратегічного партнерства між Україною і КНР на 2019–2023 рр. Програма має бути спрямована на закріплення відносин стратегічного партнерства між двома країнами та піднесення їх на новий якісний рівень.

Пропозиція 2. На рівні Кабінету Міністрів України та профільних міністерств, розробити спільну стратегію та тактику державної підтримки українських державних та приватних підприємств у їх співпраці з китайськими компаніями та роботі на ринках Китаю.

Пропозиція 3. На рівні Кабінету Міністрів України розробити програму дій щодо залучення України до глобальних проектів Китаю, зокрема «Економічний пояс Шовкового шляху» та «Морський Шовковий шлях XXI-го століття».

Пропозиція 4. Долучитись до участі України в зніційованому КНР форматі «16+1». Україна має бути активним учасником цього формату міжнародного співробітництва як найбільша країна Східної Європи.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Бугрій М., Федоренко І., Медведкіна С. Глобальна економіка у кризовий період: тенденції та перспективи. — К.: НІСД, 2012. — 46 с.
2. Інтереси України в Китаї. — Міжнародна економіка.../ekonomika/interesi_ukrayni_kitayi.
3. Київ — Пекін: безпечна дистанція. — [Електронний ресурс]. — Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua> — Держком. статистики України.
4. Китай призывает все заинтересованные стороны прилагать усилия к политическому урегулированию кризиса в Украине — МИД КНР // Синьхуа. — 13.03.2014. — <http://russian.people.com.cn/31521/8568055.html>.
5. Курнишова Ю. Актуальні засади формування стратегічного партнерства України і КНР / Ю. Курнишова // Аналітична доповідь. — К.: Вид-во Нац. ін-ту стратегічних досліджень, 2010. — 236 с.
6. Ли Чжоу. У Китая и Украины нет никаких препятствий для сотрудничества / Чжоу Ли // Киевский телеграф. — 2009. — №27 (477). — С. 27–32.
7. Макгрегор Р. Партия. Тайный мир коммунистических властителей Китая. — М.: Эксмо, 2011. — 415 с.
8. Образцова А. Украина — Китай: перезагрузка // Профиль. 11.09.2010. <http://minprom.ua/digest/51013.html>.

9. Пен Ван. Трансформація торговельних відносин України з КНР в умовах глобалізації світової економіки : Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Київський НУ ім. Тараса Шевченка. — К., 2008. — 20 с.

10. «Повітряний експрес» перейшов під управління Мінінфраструктури // УНІАН. — 23.06.2015. — <http://economics.unian.ua/transport/1092595-povitryaniy-ekspres-pereyshov-pid-upravlinnya-mininfrastrukturi.html>.

11. Погорелова І. Сучасні українсько-китайські відносини: історія становлення та розвитку / І. Погорелова // Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка. — 2010. — №19 (206). — С. 127–132.

12. Представитель МИД КНР Цинь Ган ответил на вопрос журналиста относительно ситуации в Украине // МИД КНР. — 02.03.2014. — <http://www.fmprc.gov.cn/rus/xwfw/fyrth/fyrbthdhdw/t1133559.shtm>.

13. Современный Китай в системе международных отношений. — М.: ЛЕНАНД, 2015. — 280 с.

14. Спільна заява України та КНР щодо всебічного підвищення українсько-китайських відносин дружби та співробітництва 2010/09/06 <http://ua.china-embassy.org/rus/zwgx/t737970.htm>. Україна — Китай. Дискусійна записка. — К: Відродження, 2016. — 60 с.

15. Україна — Китай. Дискусійна записка. — К: Відродження, 2016. — 60 с.

16. Ху Цзиньтао встретился с премьер-министром Украины Н. Азаровым // Посольство КНР в Украине. — 21.06.2011. — <http://ua.china-embassy.org/rus/zwgx/t832759.htm>.

17. International Crisis Group, ICG // <https://www.crisisgroup.org>.